

DI Emilio Bello-Codesido
Ambasador, președintele Delegației Republicii Chile
la Liga Națiunilor, fost Președinte interimar al Republicii Chile,
fost Președinte al Consiliului de Miniștri

Domnule Profesor,

Vă mulțumesc foarte sincer pentru faptul că mi-ați trimis remarcabila dumneavoastră lucrare „Criminalitatea colectivă a statelor și dreptul penal al viitorului”. Cartea dumneavoastră este de foarte mare actualitate și constituie o contribuție extrem de importantă la studiul mării probleme a organizării păcii universale.

Dorința de a ajunge la consacrarea unei legislații penale internaționale care să sancționeze crima războiului de agresiune corespunde întru totul principiilor și doctrinelor noi și mult mai umane concepții privind justiția internațională care se impune la ora actuală în conștiința întregii lumi.

Eforturile Societății Națiunilor pentru a obține dezarmarea morală a statelor prin stabilirea unor mijloace pașnice de rezolvare a conflictelor dintre ele și de eliminare a cauzelor războiului pregătesc în prezent spiritul popoarelor și orientarea opiniei internaționale către soluții din sfera justiției, bazate pe respectarea legii și a principiilor păcii sociale.

Această politică de cooperare și solidaritate universală va conduce, fără îndoială, la o organizare juridică mai bună, prin adoptarea unei legislații internaționale care va stabili principiile fundamentale ale păcii mondiale și va determina sancțiunile ce vor fi aplicate infractorilor și agresorilor vinovați de crima de a fi purtat război, care constă în utilizarea de forță și violență.

Alte persoane, juriști și profesori specializați în studiul acestor discipline, vor fi cu siguranță în măsură să exprime o opinie mai informată asupra tezelor atât de strălucit prezentate în interesanta dumneavoastră publicație.

Eu mă rezum la a exprima felicitările mele sincere și toate urările de succes pentru lucrarea dumneavoastră.

Vă transmit pe această cale, domnule profesor, cele mai cordiale salutări.

Emilio Bello-Codesido

Decembrie 1925

DI Hugh H.L. Bellot

Secretar general al „International Law Association”,
fost profesor al Universității din Londra

Am citit cu profund interes și cu foarte mare folos tratatul domnului profesor Pella, intitulat „Criminalitatea colectivă a statelor și dreptul penal al viitorului” care, în opinia mea, constituie cea mai prețioasă contribuție adusă la discutarea acestei probleme importante.

Împărtășesc, în general, punctul de vedere expus de profesorul Pella și sunt de acord cu el că războiul de agresiune ar trebui stigmatizat ca o crimă internațională. De altfel, Grotius și predecesorii săi considerau războiul de agresiune ca o infracțiune împotriva Dreptului Națiunilor.

De asemenea, mă declar partizan al unui Cod Penal Internațional și al creării unei Curți Internaționale de Justiție, care să judece încălcările prevederilor acestui cod, dar mă îndoiesc că majoritatea juriștilor ar avea competența de a stabili un astfel de Cod.

În opinia mea, un cod legal poate fi scris, articol cu articol, numai de către comisii cu competență specială de examinare a diverselor ramuri ale dreptului și a uzanțelor.

Am, cu toate acestea, unele îndoieli cu privire la sugestia profesorului Pella ca războiul de agresiune să fie considerat o crimă care să fie judecată de o Curte Internațională de Justiție. Mai întâi, nu este deloc ușor să se determine când un război este agresiv; în al doilea rând, această chestiune a fost deja prevăzută în Pactul Societății Națiunilor.

În ceea ce privește competența Curții Internaționale, consider că ar fi riscant să se încerce definirea tuturor infracțiunilor în mod individual.

Este imposibil de prevăzut ce infracțiuni ar putea fi comise în viitor, atât în timp de război, cât și pe timp de pace. Consider că domeniul de competență al Curții ar trebui să aibă un caracter mai general. Acesta ar cuprinde toate acuzațiile privind:

a) încălcarea tratatelor, convențiilor sau declarațiilor obligatorii pentru statele semnatare și care reglementează metodele și conduita de război;

b) încălcarea legilor și cutumelor războiului, general acceptate ca obligatorii de către națiunile civilizate;

c) încălcarea obligațiilor internaționale; infracțiunilor împotriva ordinii publice internaționale; fapte penale comise de supușii sau cetățenii unui stat împotriva unui alt stat, a supușilor sau cetățenilor acestuia, care pot pune în pericol pacea lumii.

În opinia mea, atât timp cât o infracțiune se încadrează în categoriile generale de mai sus, nu este nevoie de o definiție mai precisă sau de stabilirea unei pedepse pentru fiecare caz în parte.

Împărtășesc punctul de vedere al domnului profesor Pella conform căruia Curtea ar trebui învestită cu puteri ample, pentru a-i putea pedepsi pe cei vinovați. Ar fi, probabil, imposibilă atingerea unui acord în ceea ce privește pedeapsa cu moartea, dar s-ar putea prevedea aplicarea de către Curte a pedepsei prevăzute pentru acte similare de legile penale interne ale statului acuzat.

Consider și eu, la fel ca domnul profesor Pella, că ar fi de dorit reunirea Curții Penale Internaționale cu Curtea Permanentă de Justiție Internațională. Având în vedere totuși că membrii acesteia din urmă nu au competența necesară pentru a aprecia și judeca în cunoștință de cauză faptele penale, ar trebui ca Tribunalul Penal Internațional să fie alcătuit din judecători cu o vastă experiență în aplicarea legislației penale.

Domnul profesor Pella a demonstrat în mod clar necesitatea de a examina în mod specific actele criminale ale statelor și ale supușilor acestora care ar putea compromite pacea mondială. Pentru prevenirea și eliminarea unor astfel de acte, nu există până în prezent niciun mecanism efectiv.

Cu privire la această problematică, studiată de domnia sa din punct de vedere științific, domnul profesor Pella merită toată recunoștința celor care doresc să vadă relațiile internaționale fiind supuse, din punct de vedere al justiției, aceluiași reguli deja în vigoare în interiorul statelor.

Hugh H.L. Bellot

Londra, ianuarie 1926
(traducere din limba engleză)

INTRODUCERE

1. Caracterul penal al războiului. 2. Propuneri tinzând să organizeze o represiune universală. 3. Noile curente. Războiul de agresiune, crimă internațională. Studii și cercetări ce se anunță în această materie. 4. Consecințele calificării războiului de agresiune „crimă internațională”. Dispariția dreptului războiului. Un singur drept: acela al păcii. Violența concepută exclusiv ca mijloc de represiune internațională. 5. Recunoașterea caracterului penal al războiului impune crearea unui Drept Penal Internațional. Fundamentul sociologic al noului Drept Penal al națiunilor. 6. Modificarea metodelor de investigare științifică în domeniul Dreptului Internațional public. 7. Politica penală internațională. Prevenire și reprimare. 8. Spiritul pacific actual al popoarelor și necesitatea de a proceda în cel mai scurt timp posibil la organizarea pe baze solide a comunității de națiuni și la reglementarea represiunii internaționale. 9. Structura lucrării.

1. Războiul de agresiune e o crimă!

Aceasta este părerea la care a ajuns umanitatea după dureroasa experiență a ultimului război.

Iată cel mai important rezultat, din punct de vedere moral, al marelui amestec al popoarelor.

Războiul nu mai poate fi tolerat.

El devine pe zi ce trece mai nimicitor prin progresul tehnic al aviației, al chimiei și artileriei. Este atât de barbar pentru că este dirijat chiar împotriva populației civile inocente – bătrâni, femei și copii – care sunt expuși metodelor teroriste și foametei, recomandate de *politica de presiune morală* care folosește adversarii unii împotriva altora.

Acest masacru, organizat cu atâta sânge-rece, pentru a nu spune cu atâta perversitate, constituie crima cea mai monstruoasă care a putut fi imaginată vreodată de spiritul uman.

Este absurd, astfel, cum relata un mare pacifist, dl La Fontaine, să nu considerăm războiul ca o crimă, de vreme ce el nu este compus decât din crime multiple și odioase ca asasinatul, incendiul, furtul și jaful, fapte reprobabile pedepsite cu atâta severitate în interiorul statelor.

Este absurd ca perpetuarea acestor nelegiuiri să fie impusă ca o datorie supremă oamenilor care, prin natura lor, nu sunt criminali^[1].

^[1] La Fontaine, *La loi internationale de la guerre*, în „The American Bar Association Journal”, April 1917, p. 165-168 (traducere în limba franceză). Cf. Philip Gibbs, citat de La Fontaine, *op. cit.* Cf. Quételet, *Du système social et des lois qui le régissent*, citat de Maciejewski, *La solution du problème sur la paix universelle*, p. 4.

Nu putem decât să repetăm, este dureros să constatăm că națiunile, în viața lor colectivă, sunt conduse de aceleași principii rudimentare de selecție care guvernau viața internă a societăților primitive, în care omul nu respecta alte legi, decât pe cele ale naturii instinctuale și unde cel mai puternic îl masacra pe cel mai slab, timp în care, conform frazei sugestive a lui Nietzsche, domina „bestia, superba fiară blondă, vagabondând în căutare de pradă și de măcel”.

Credința că războiul constituie singurul mijloc de soluționare radicală a conflictelor internaționale este la fel de falsă ca opinia unor jurisconșulți ai antichității sau ai Evului Mediu conform cărora tortura este procedeul cel mai util pentru descoperirea adevărului în procesele penale.

Așa cum tortura nu duce la descoperirea adevărului, ci numai a limitei facultăților de rezistență fizică a acuzaților, la fel, războiul nu ne învață care dintre beligeranți are de partea lui adevărul și justiția, întregul său efect limitându-se la a ne indica superioritatea facultăților de rezistență ale unei națiuni comparată cu a alteia.

Umanitatea a putut să se convingă că tortura nu poate furniza dovada unei acuzații. Ea trebuie, de asemenea, să recunoască că, în litigiile internaționale, războiul nu poate face dovada unui drept.

2. Chiar și anterior ultimului război și în cursul secolelor trecute, este cert că au fost gânditori care au recunoscut caracterul penal al metodelor violente pe care popoarele le foloseau pentru soluționarea diferendelor lor.

Aceste concepții apăreau totuși ca deziderate utopice, ca reverii fantastice care nu aveau nimic în comun cu mentalitatea generală a oamenilor de stat care, responsabili de destinele națiunilor pe care le guvernau, trebuiau să excludă idealismul din cadrul preocupărilor lor și să se conducă pur și simplu după sensul realităților sociale.

A fost dificil să se impună reprimarea războiului în timp ce mentalitatea generală, deși respingea procedeul în sine, îl considera totuși ca un rău necesar, în timp ce o experiență milenară dovedise că, în manifestările externe, fie ale națiunilor, fie ale altor agregate sociale mai restrânse, războiul constituie totdeauna starea normală a acestor manifestări, pacea neapărând decât ca accident în viața umanității^[1].

Afirmarea și repetarea continuă a acestor constatări istorice au contribuit cu certitudine la formarea unui sentiment comun privind imposibilitatea

^[1] În urma unor calcule efectuate cu aproximație, s-a putut consta că începând cu anul 1496 î.Hr. și până în anul 1925 din epoca noastră, așadar timp de 3421 de ani, au fost aproximativ 3153 de ani de războaie, fie locale, fie internaționale și abia 268 de ani de pace (Cf. Duras, *La paix par l'organisation internationale*, p. 73).

suprimării războaielor. Această credință a născut un scepticism general care nu a pierdut ocazia de a bloca orice tentativă de organizare a unei societăți internaționale pe baza ideii de pace și de justiție.

Războiul a avut rădăcini profunde în inimile națiunilor și poate fi considerat încă, potrivit remarcii atât de fine a domnului Briand „*ca un vechi inamic pe care suntem obișnuiți să-l combatem și nu acceptăm ușor că, dintr-o dată putem să dispărem din fața lui*”^[1].

Chiar dacă națiunile doresc sincer pacea, ele au fost și sunt încă puternic dominate astăzi de spiritul trecutului care le împinge să caute în înarmarea continuă supremul refugiu al unei securități pe care organizarea internațională nu le-a putut-o garanta^[2].

Războiul apărea astfel ca o fatalitate. Se considera că destinul unei națiuni era supus acelorși legi nemiloase ca cele cântate de autorii tragediilor antice.

3. Totuși, nu ne putem abține să constatăm că, în ultimul timp, vechiul scepticism a fost înlocuit de un curent foarte pronunțat în favoarea ideii de a asigura ordinea internațională prin incriminarea și reprimarea războiului agresiv.

De asemenea, opinia publică americană este aproape unanimă în a admite ideea caracterului penal al războiului.

Această idee s-a concretizat în expresia: *the outlawry of war*. Războiul este în afara legii.

Ideea de justiție și ideea de război nu sunt conciliabile^[3].

Existența acestui curent de opinie, care va conduce la crearea unui drept represiv al națiunilor, care depinde în orice caz de multiple propuneri și chiar de proiecte oficiale sau neoficiale care au fost prezentate în special cu ocazia lucrărilor pregătitoare ale Pactului Societății Națiunilor^[4].

Mai mult, pornind de la ideea reprimării războaielor agresive și examinând multiplele circumstanțe care conduc la declanșarea unor asemenea războaie, putem constata că ne găsim chiar în prezența unui început de reglementare a acestei reprimări.

^[1] Briand, *Discours à la Vème Assemblée de la Société des Nations, Documents et travaux de la S.D.N.*, septembrie 1924, p. 103.

^[2] Cf. Lange, *Discours à la Vème Assemblée de la Société des Nations, Documents et travaux de la S.D.N.*, septembrie 1924, p. 134.

^[3] Cf. Burton, *Débat général sur le rapport du Bureau, XXIIème Conférence interparlementaire de Berne et de Genève: Compte rendu*, p. 301-309.

^[4] În conformitate cu propunerile făcute de MM. Weiss (1916), Milhaud (1916), Dernburg, Neukamp, Tchéol-wei (1917) etc. A se vedea proiectul italian, proiectul francez, proiectul elvețian, proiectul Erzberger, proiectul Smuts, proiectul Societății germane pentru dreptul popoarelor, proiectul Comitetului juriștilor etc.

Fără a insista asupra anumitor concepții ale Dreptului penal internațional care decurg din textele articolelor 227-231 din Tratatul de la Versailles, texte care, totuși, înclină mai mult spre reglementarea represivă a unor situații aparținând trecutului, nu ne putem abține să nu reamintim că războiul de agresiune este condamnat și în Pactul Societății Națiunilor (prima parte a Tratatului de la Versailles).

Articolul 11 din acest Pact declară că orice război sau amenințare cu războiul interesează întreaga societate și că aceasta este obligată să ia toate măsurile necesare în vederea menținerii sau restabilirii păcii.

Sancțiunile sunt stabilite prin articolul 16 al Pactului. Dar o întreagă activitate prolifică se anunță în această materie. După încheierea păcii, lucrările întreprinse de Societatea Națiunilor au dovedit cu claritate interesul umanității pentru soluționarea acestei probleme.

Este suficient să amintim că ideea unei represiuni internaționale derivă, de asemenea, din *proiectul unui Tratat de dezarmare și securitate* propus de un comitet american al Societății Națiunilor și din *proiectul Tratatului de asistență reciprocă* votat de a patra Adunare a Societății Națiunilor.

În fine, ultimul *protocol pentru reglementarea pașnică a diferendelor internaționale*, adoptat de a cincea Adunare a Societății Națiunilor la 2 octombrie 1924, în ciuda tuturor obiecțiunilor care i s-au opus ulterior, reprezintă o etapă importantă în mișcarea evolutivă a umanității spre o eră de pace și armonie internațională.

Nu credem necesar să mai insistăm asupra faptului că ideea de represiune internațională a fost în general admisă de către alte asociații internaționale.

Este suficient să amintim că *Uniunea Interparlamentară*, a cărei autoritate și prestigiu sunt unanim recunoscute de către lumea politică a tuturor țărilor, grație imenselor servicii pe care le-a adus cauzei păcii, a adoptat de asemenea, în a 22-a Conferință, prevederea calificând războiul de agresiune ca o crimă internațională.

Dar, nu doar trimișii oficiali ai statelor și cei mai eminenti reprezentanți ai Parlamentelor noului și vechiului continent sunt cei care, reuniți în Comisii sau Conferințe, să fi recunoscut caracterul penal al războiului de agresiune.

Asociațiile intelectuale internaționale, în general și, în special, asociațiile de juriști au recunoscut extrema importanță pe care o prezintă pentru dezvoltarea științelor juridice această schimbare de mentalitate umană în ce privește reprimarea războiului și ele au anunțat debutul cercetării și studiilor savante în acest domeniu atât de puțin explorat.

Astfel, Asociația Internațională de Drept Penal a decis să pună problema organizării unei jurisdicții penale internaționale pe ordinea de zi a primului său Congres, care va avea loc la Bruxelles și să adreseze un apel tuturor grupurilor naționale, invitându-le să studieze problema și să-și prezinte rapoartele.

În ceea ce ne privește, această mișcare universală în favoarea ideii de represiune a criminalității internaționale, în general și, în special, caracterului penal al războiului de agresiune, nu face decât să ne întărească convingerile formate începând din 1919, pe care nu am încetat să le exprimăm într-o serie de lucrări redactate în cursul acestor ultimi ani^[1].

Am susținut, începând din anul 1919, că numai printr-o riguroasă politică penală internațională și printr-o modificare radicală a metodelor de investigație științifică în domeniul dreptului internațional public vom putea ajunge, dacă nu la o pace definitivă, cel puțin la eliminarea progresivă a violenței, privită până acum ca un mijloc normal de soluționare a conflictelor internaționale.

[1] Astfel, în decembrie 1919 am stabilit un *Plan de elaborare a unui Drept penal inter-etatic, corelat cu Pactul Societății Națiunilor*. Am dezvoltat acest plan într-o Conferință de abilitare pe care am ținut-o la Facultatea de Drept din Paris în februarie 1920.

La Conferința internațională de la Berna (în august 1924), ca delegat al grupului român, am invocat din nou *chestiunea războiului de agresiune* și am făcut o expunere generală a problemelor conexe constituirii unui Drept penal internațional (A se vedea Uniunea Interparlamentară, Raportul celei de-a XXII-a Conferințe ținute la Berna și la Geneva, 1924, p. 328-335).

Consiliul interparlamentar și, apoi, Comisia permanentă pentru studiul problemelor juridice, reținând sugestiile noastre relative la crearea unui Drept penal al națiunilor au decis să pună problema pe ordinea de zi a celei de-a XXIII-a Conferințe de la Washington (a se vedea Raportul celei de-a XXIII-a Conferințe, p. 407 și Buletinul Interparlamentar nr. 5/1924, p. 101; nr. 2/1925, p. 26).

Fiind însărcinat să redactez un proiect de raport pentru Conferința de la Washington am prezentat acest raport la Comisia Juridică în ședința de la Paris din 27 aprilie 1925. A se vedea raportul *Criminalitatea războiului de agresiune și constituirea unui Drept penal internațional*, Uniunea interparlamentară, Comisia pentru probleme juridice.

A se vedea și: V.V. Pella, *Noile concepții de drept penal internaționale care rezultă din opera recentă a Societății Națiunilor*, în Revista Penală, București al 3-lea an, numerele 11 și 12; *Un cod represiv al națiunilor*, în Timpul, 8 mai 1925; *Securitatea Statelor și Pactele limitate de non-agresiune*, în România Nouă, primul an, nr. 1.

A se vedea, în fine, articolul domnului profesor Donnedieu de Vabres: *La Cour permanente de justice internationale*, Revue internationale de Droit Pénal 1924, nr. 3/1924, p. 198, unde sunt expuse posibilitățile de adoptare în materie penală internațională, sugestiile pe care le conține *Propunerea adresată Societății Națiunilor în vederea organizării unui sistem internațional de eliminare a criminalilor periculoși*, propunere publicată în Revista Internațională de Drept Penal nr. 2/1924.

4. Faptul că Adunarea Societății Națiunilor a calificat războiul de agresiune drept „crimă internațională” prezintă, într-adevăr, o importanță care nu va scăpa tuturor celor care se ocupă, fie de studiul Dreptului internațional public, fie de cercetări privind Dreptul penal.

Specialiștii în cele două materii sunt chemați astăzi la o colaborare strânsă în investigațiile viitoare privind războiul.

Din calificarea războiului de agresiune drept crimă internațională reiese că va trebui, în mod evident, să se stimuleze metodic examinarea tuturor consecințelor juridice ale acestei calificări. Astfel, după părerea noastră, se va deschide calea spre un nou Drept internațional.

Cu toate că până acum, Dreptul internațional public a acordat aceeași importanță dreptului păcii și dreptului războiului, de aici înainte această știință își va modifica fundamentele, dat fiind că nu va mai exista decât un singur drept: *dreptul păcii*.

Războiul este o crimă. Ar fi absurd să concepem încă un drept al războiului, adică un drept al crimei.

Violența în raporturile dintre popoare, pentru a nu folosi expresia „război”, care trebuie să dispară din terminologia științelor juridice, deoarece ea nu va reprezenta, în istoria Dreptului internațional, decât o amintire penibilă a timpurilor trecute, nu va mai putea fi concepută decât ca un mod de represiune aplicabilă statelor care vor amenința grav, prin acțiunea lor, pacea și armonia internațională.

5. Odată ce războiul de agresiune este considerat crimă internațională, noi perspective se devoalează multiplelor și variatelor cercetări de ordin criminologic care vor trebui efectuate în acest domeniu.

Crima, fie că este comisă de către un individ sau de către un stat, apare în general ca un *fenomen social* și chiar, uneori, ca un fenomen de patologie socială.

Cu siguranță, această concepție sociologică a Dreptului penal nu va putea fi neglijată în lucrările care vor servi la stabilirea bazelor noului edificiu al Dreptului Represiv internațional.

Insistăm asupra acestei probleme pentru a putea avea ocazia de a asculta distinși jurisconsulți susținând teoria caracterului pur juridic al Dreptului penal internațional care va trebui să fie considerat, în consecință, ca o știință juridică autonomă și nu ca o ramură a politicii penale internaționale^[1].

[1] Cf. opiniei domnului Rutgers, reprezentant al grupului parlamentar olandez, *Uniunea interparlamentară, procese-verbale ale ședințelor Comisiei pentru studiul problemelor juridice*, ținută la Paris, la 27 și 28 aprilie 1925, p. 7.

Estimăm că Dreptul penal al națiunilor nu trebuie și nu poate fi considerat un rezultat al capriciului persoanelor care vor fi chemate să-l elaboreze. El nu este și nu va trebui să fie un simplu produs al voinței umane.

În aceste circumstanțe, represiunea răspunde unei imperioase necesități de conservare și de protecție a comunității internaționale în întregul său.

Cum am putea concepe o represiune care atinge direct scopul pe care-l urmărim exersând, dacă nu cunoaștem obiectul acestei represiuni, adică criminalitatea internațională cu cauzele sale și cu legile naturale care reglementează funcționarea sa?

Represiunea internațională nu poate apărea, în consecință, decât ca o chirurgie socială pe care suntem ținuti să o aplicăm după anumite principii științifice.

Astfel, activitatea de *reprimare* a criminalității trebuie pusă în perfect acord cu activitatea de *prevenție*.

Reprimarea răului fără a încerca să înțelegi înlănțuirea cauzelor și efectelor care au condus la apariția acestui rău, presupune a naviga fără busolă pe infinitul Oceanului.

De aceea, estimăm că Dreptul penal internațional nu va trebui să aibă caracter autonom de știință pur juridică pe care vor să i-l atribuie unii juriști.

Sociologia, în afara valorii sale teoretice și a considerațiilor generale pe care-și permite să le facă asupra evoluției umanității, este chemată, astăzi mai mult ca niciodată, să intervină în lupta dirijată împotriva criminalității internaționale, contribuind astfel la fixarea principiilor fundamentale ale politicii penale și punând simultan în lumină obiectul Dreptului Represiv al națiunilor.

6. Chiar mai mult. Înșiși teoreticienii Dreptului internațional public vor admite că, din ziua în care va fi recunoscut caracterul penal al războiului de agresiune și pe lângă dispariția dreptului războiului ca obiect al disciplinei lor juridice, vor fi obligați să modifice chiar metodele de investigare științifică pe care le-au folosit până la ora actuală.

În locul acestui empirism diplomatic constând uneori în studierea războiului din singurul punct de vedere al materialității faptelor istorice^[1], va fi necesar să se procedeze la cercetări aprofundate în domeniul criminalității internaționale.

Poate, având în vedere și absența sancțiunilor efective, baza empirică a Dreptului internațional public care a generat în numeroase spirite convingerea că această disciplină juridică nu constituia decât o simplă disertație filosofică,

^[1] Cf. V.V. Pella, *Raport al celei de-a XXII-a Conferințe interparlamentare ținute la Berna și la Geneva*, p. 329.

va trebui înlocuită cu un sistem de investigare științifică riguroasă în domeniul vieții colective a națiunilor.

Ca atare, să nu ne mai pierdem în studierea controverselor juridice pe care le-ar putea cauza un tratat de pace al cărui caracter efemer, inerent întregii acțiuni umane, va face, de asemenea, vulnerabile rezultatele la care vor conduce eforturile noastre.

Dimpotrivă, avem datoria de a ne concentra toate forțele pentru a identifica complexitatea fenomenelor care determină manifestările violente în raporturile dintre popoare și pentru a determina astfel legile naturale care sunt la baza acestor fenomene.

7. Stabilind asemenea legi, vom fi în măsură să știm în ce manieră va trebui să fie organizată atât activitatea de prevenție, cât și activitatea de reprimare a războiului de agresiune^[1].

Realizăm, în același timp, că viitorul Cod represiv al națiunilor va apărea nu numai ca un simplu mod de reacție împotriva statului care va amenința prin acțiunea sa violentă ordinea internațională, ci ca o piesă a unui mecanism complex care reclamă existența unei politici penale internaționale.

În fine, procedând la organizarea represiunii pe baza principiilor fundamentale ale acestei politici penale, ne convingem că opera de incriminare nu va putea fi limitată exclusiv la războiul agresiv, ci că ea va trebui să permită reprimarea tuturor acțiunilor individuale sau colective care, având în vedere natura lor,

[1] Acest punct de vedere a fost susținut de noi în fața Comisiei juridice a Uniunii interparlamentare care l-a adoptat în întregime și care a redactat proiectul următor de rezoluție, urmând să fie subiect al celei de-a XXIII-a Conferințe:

A XXIII-a Conferință interparlamentară,

După ce a ascultat raportul domnului V.V. Pella,

Constatând posibilitatea unei criminalități colective a statelor și considerând că această criminalitate trebuie studiată din punct de vedere științific în vederea determinării legilor naturale care o reglementează și de a stabili mijloacele destinate prevenirii și reprimării,

Decide,

Să instituie, în cadrul Comisiei pentru studiul problemelor juridice, o Sub-comisie permanentă chemată:

a) să studieze toate cauzele sociale, politice, economice și morale ale războiului de agresiune și să găsească soluțiile practice care să asigure prevenirea acestei crime;

b) să procedeze la elaborarea unui ante-proiect al Codului represiv al națiunilor.

În acest scop, Conferința recomandă atenției Sub-comisiei tezele pe care domnul V.V. Pella le-a dezvoltat în raportul său și în rezumat din anexa atașată prezentei rezoluții.

A se vedea, Documente preliminare ale celei de-a XXIII-a Conferințe – Washington și Ottawa, 1925, p. 12.

se vor găsi într-un raport direct sau indirect de cauzalitate cu pregătirea sau declanșarea unui asemenea război.

8. Este cert că ne găsim în fața unei opere complexe, a cărei executare integrală depășește posibilitățile de realizare ale unei singure generații.

Marea dificultate nu este, totuși, de a găsi metodele cele mai adecvate să combată criminalitatea războiului de agresiune. Aceste metode, de altfel, pot fi treptat perfecționate, pe măsură ce vom avea experiență.

Este mult mai dezagreabil să avem curajul necesar să întreprindem această acțiune, declarându-ne, în același timp, independența spiritului în privința anumitor prejudecăți din trecut care îi făceau pe unii să spună că războiul trebuie considerat ca fiind de esența vieții internaționale și, în consecință, imposibil de evitat.

În această cutezătoare lucrare trebuie, fără îndoială, să profităm de mentalitatea oamenilor de astăzi care este cu totul favorabilă realizării unor asemenea proiecte.

Un fenomen constant în psihologia popoarelor ne arată că după marile războaie care au zguduit cele mai profunde nivele ale organizării sociale apare un spirit pacifist care domină toate națiunile ce au avut de suferit consecințe directe ori indirecte ale acestor războaie.

Nu trebuie pierdut acest moment psihologic.

Egoismul și interesele speciale care s-ar putea opune realizării unei asemenea lucrări va reapărea, cu certitudine, de îndată ce curgerea uniformă a timpului va șterge impresia încă vie a ororilor ultimului război.

Nu trebuie să uităm că secolele trecute au avut războaiele lor și că – acesta fiind cazul în mod constant – popoarele aspiră în momentul în care se încheie tratatele de pace la o eră de liniște dacă nu perpetuă, cel puțin durabilă.

Eroarea comisă la încheierea acestor tratate a fost că, departe de a invoca edificiul comunității internaționale pe fundamentele justiției și respectului ordinii, s-a urmărit mai ales satisfacerea anumitor interese imediate ale învingătorilor.

Umanitatea a asistat astfel la o continuă schimbare între rolurile popoarelor învinse și ale popoarelor învingătoare.

Dacă, așa cum am spus, umanitatea caută de mii de ani pacea și nu găsește în ciuda a mii de ani decât războiul și întotdeauna războiul, este pentru că nu a cunoscut sau pentru că a lăsat mereu să treacă secunda psihologică în care popoarele, datorită spiritului pacifist care le animă, sunt mai deschise să adopte o organizare internațională durabilă.

În ce privește ultimul Tratat de pace, este foarte evident că a reparat multe din injustițiile din trecut.

Este, de asemenea, posibil ca el să fi creat anumite nemulțumiri, nu doar pentru învinși, dar și în rândul învingătorilor.

Nicio creație umană nu este perfectă.

Marea înțelepciune a celor care au participat la încheierea păcii a fost dovedită, cu toate acestea, prin posibilitatea de perfecționare pe care au dat-o muncii lor.

Crearea Societății Națiunilor a adus Tratatului actual flexibilitatea necesară pentru a-l face perfectibil fără a face necesar recursul la calea brutală a armelor.

Dacă Pactul Societății Națiunilor nu a reușit să interzică complet războiul pentru viitor, el are totuși marele merit de a fi diminuat posibilitățile de reușită ale agresiunii internaționale.

Să nu lăsăm deci timpul să fugă și să nu permitem ca speranțele pe care le-am pus toți în Societatea Națiunilor să se transforme în decepții dureroase.

Societatea Națiunilor trebuie consolidată în aceste momente în care amintirea războiului este încă vie și în care toate popoarele trebuie să se gândească încă la profundele răni pe care le-a cauzat această crudă încercare.

Cei zece ani ce vor urma vor aduce ori o eră de pace durabilă ori cel mai oribil război pe care umanitatea l-a cunoscut vreodată^[1].

Domnul Loder, făcând cu siguranță aluzie la toți cei care recomandă crearea instituțiilor care nu corespund evoluției vieții internaționale spunea, pe bună dreptate, în discursul său inaugural la Curtea Permanentă de Justiție Internațională, că cel ce culege un fruct înainte ca el să fie copt nu face decât să sărăcească.

Să ne fie permis să invocăm, la rândul nostru, acest frumos precept și să afirmăm că își vor dubla sărăcia toți cei care nu profită de spiritul pacifist actual al popoarelor și care nu pun baze solide activității complexe și delicate de prevenție și de reprimare a războiului de agresiune.

Abandonând fructul care s-a copt, acesta va cădea și se va pierde.

Vor fi forțați, în consecință, să aștepte și să sufere încă mult timp, până ce arborele viguros al umanității le va da ocazia să recolteze din nou fructele pacifismului real care animă astăzi popoarele.

9. Astfel, luând ca punct de plecare principiile pe care le-am expus sumar în această introducere și asupra cărora vom reveni frecvent, fiind convinși de altfel că o eră de pace durabilă nu poate fi asigurată decât printr-o serioasă

^[1] A se vedea Painlevé, *Discurs*, reprodus în *Timpul*, 22 mai 1925.